

PAULINE VAN LYNDEN OVER HAAR BOEK DONKERE PALISSADEN

Wachters aan zee

Vier jaar lang stond het leven van Pauline van Lynden in het teken van de houten paalhoofden op het strand van Walcheren. Talloze foto's nam ze van haar wachters aan zee, die ze met persoonlijke en historische aantekeningen bundelde in het boek *Donkere palissaden*. 'Het was iets wat me overkwam.'

Na je exotische boek over Rajasthan is dit Zeeuwse boek een verrassende keuze. Je schrijft zelf: 'Veel mensen hebben verbaasd gereageerd op dit strandproject. Een boek over palen?' Lacht: "Er werden wel wat wenkbrauwen gefronst. Na India dacht iedereen dat ik alleen nog maar in roze en paars kon denken. Maar ik houd ook erg van Zeeland. Vroeger brachten we de zomers door in ons familiehuus in Veere. Mijn boek over Rajasthan schreef ik in dat oude huis, in de zomer van 2002. En zo is het eigenlijk begonnen. Op een avond na het schrijven kwam ik op het strand en zag ik die verweerde rijen eikenhouten palen. Toen gebeurde er iets met me. Het was zo vreselijk mooi, dat ik dacht: morgen neem ik mijn camera mee. Twee weken later had ik tweeduizend foto's van paalhoofden gemaakt! Die durfde ik natuurlijk aan niemand te laten zien, bang dat ze zouden zeggen: het gaat niet goed met jou. Maar gaandeweg merkte ik dat veel mensen geïntrigeerd waren door die palen. Ik ben toen een jaar lang elke maand een paar dagen naar Walcheren gegaan, om te zien wat er met de palen en de seizoenen gebeurt. Het strand verandert steeds, het is een wereld op zich."

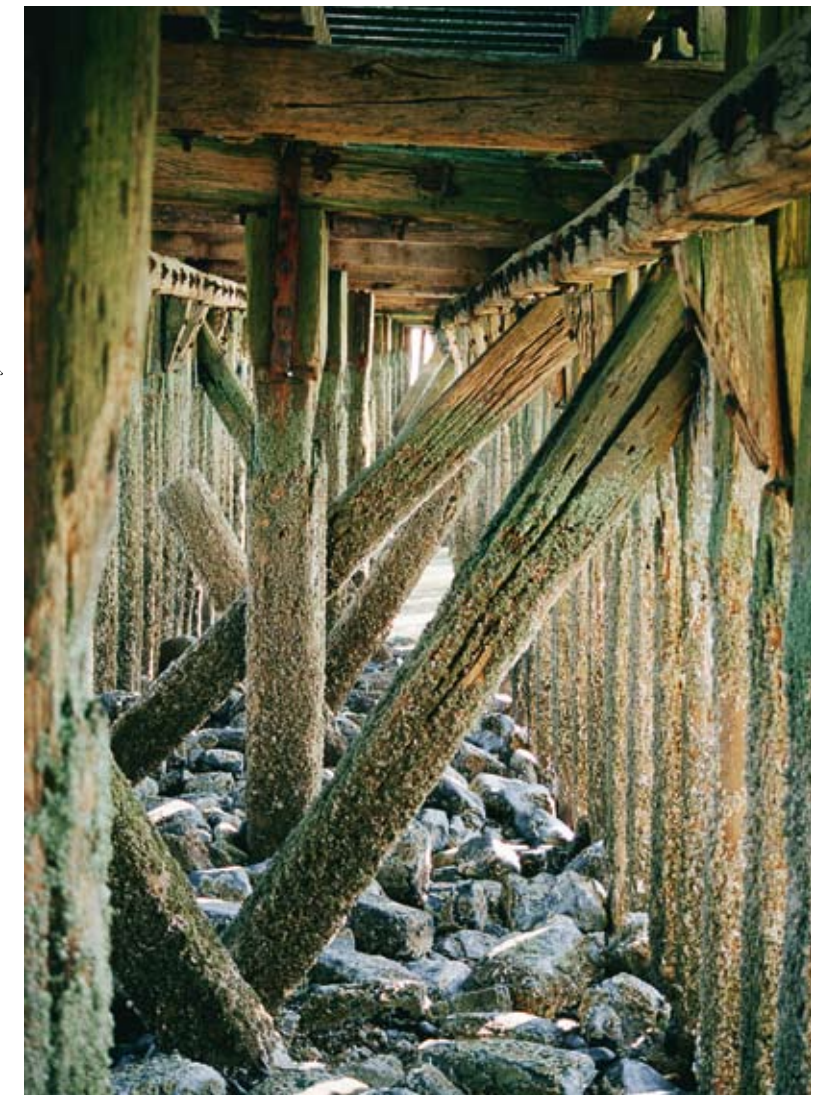
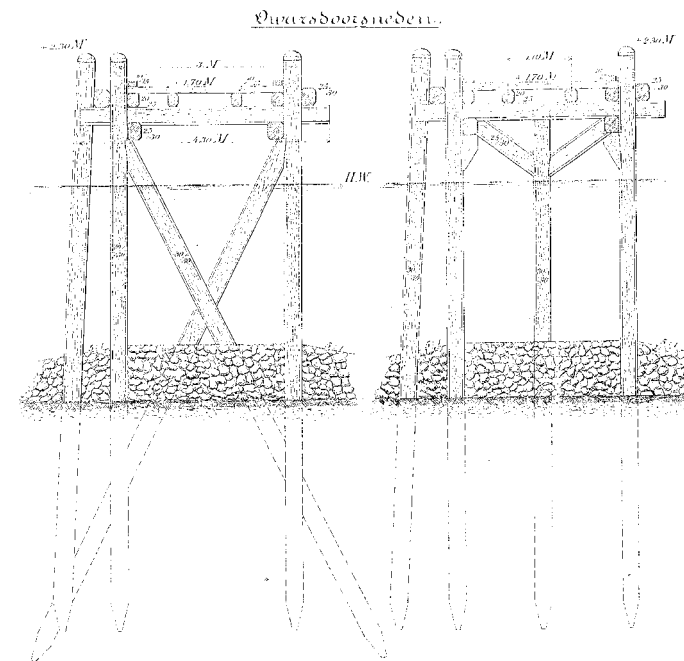
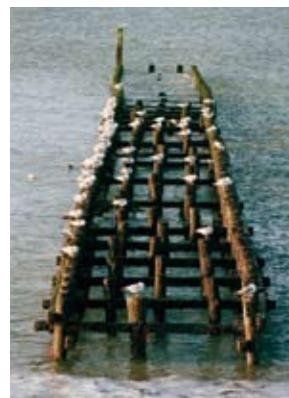
Waarom schuilt voor jou de schoonheid van die paalhoofden?
"Het is een visuele aantrekkingskracht, een vormtaal waar ik van houd: verticaliteit, herhaling. Daarbij komt het heerlijke element van wat een zee doet met de mens. Het was de sfeer van die plek, de schoonheid van het geloogde hout, de verschillende karakters van al die palen onderling. Er is zo vreselijk veel te zien naarmate je dichterbij komt, er klampt zich van alles vast aan dat hout. Als je tussen zo'n dubbele rij palen loopt, vertrek je naar een andere wereld. Het is geborgen, mysterieus, en ik ben absoluut niet de enige die dat zo ervaart. Met je camera kun je er bijna inkruipen, dus je ziet alle details. En omdat ik toen niet wist waar ik naar keek, heeft mijn onbevankelijkheid de beste foto's opgeleverd. Het was iets wat me overkwam."

Je noteert: 'Gekoesterd door de zon zit ik veilig tegen de palen. Een paar uur lang is dit mijn microkosmos.' Hoe lang was je in de ban van die palen?
"Ik ben er eigenlijk nog steeds van in de ban. De palen namen me soms zó in beslag, dat ik pas merkte dat de dag voorbij was als er haast geen licht meer was. Het was ook een zalig excuus om ermee bezig te zijn. 'Ik moet drie dagen voor mijn werk naar het strand!' En als ik dan op het strand was, probeerde ik met een beetje klei en wat zich aandierende, zoals het groen van algen, daar een beeld van te maken. Ik had mijn tekeninkt en de vogelveren waarmee ik schetste, en ik mengde de verf met zeewater. Het was zo mooi en simpel."

Jammer dat die tekeningen niet ook in je boek zijn opgenomen.
"Ik durfde dat niet. Onzekerheid. Misschien geef ik ze later nog eens uit."

Je scharrelde rond in een autootje van de Zeeuwse kustwacht, je lag in het zand om de palen van anderen te fotograferen en je zat jarenlang in je eentje op het strand. Je Zeeuwse 'strandvrienden' keken je wel eens vreemd aan.
"Absoluut! Maar dat ik aandacht aan de palen besteedde, vonden ze fantastisch. De provincie heeft ze drie jaar geleden op de lijst van cultureel erfgoed geplaatst, en ik weet dat ik daar iets mee te maken heb. Ik was de eerste die met foto's en documentatie bij het Provinciehuis langskwam en zei: 'Moeten jullie eens kijken hoe mooi dit is, dit is bij jullie!' De gedeputeerde die het zag, zei: 'Goed dat u ons erop wijst, wij zijn vergeten naar hun schoonheid te kijken.' Ik krijg nu regelmatig brieven van mensen die me bedanken dat ik dit boek heb gemaakt. Ik hoor nu zeggen: 'U hebt iets vastgelegd wat zo bij dit land hoort.' En omdat ik de mensen aan het woord heb gelaten die ermee verweven zijn, is het ook een mensenverhaal geworden."

Er staan honderdduizend palen op de kust van Walcheren. Een van de eilanders zegt tegen je: 'Die palen, weet je, dat zijn wij!' Is je boek een pleidooi voor het behoud van dit oer-Hollandse erfgoed?
"Nee, ik was alleen maar bezig om een onderwerp, dat me bij de keel had gegrepen, helemaal te doorgronden. Ik heb gewoon ▶

alle kanten van wat ik daar zag en hoorde, verzameld en vastgelegd. Een soort korte geschiedenis van ons vaderland, van de treurnis en triomf aan de kust. Maar het boek heeft misschien wel het bewustzijn aangescherpt dat we trots moeten zijn op deze eeuwenoude verdediging.”

Je hebt je niet beperkt tot prachtige beelden; uit je kanttekeningen blijkt dat je als fotograaf ook over opmerkelijk veel historische kennis beschikt.

“Ik houd van research, ik wil graag alles weten. De geschiedenis van deze paalhoofden is al rond 1540 begonnen, toen Westkapelle zijn eerste dijk kreeg. De palen werden haaks op de kust gezet, om de golven te breken en het zand te onderscheppen, en om het wegspoelen van de kust tegen te gaan. Om de geschiedenis, en ook de emotie, te begrijpen, sprak ik niet alleen met eilanders, maar ook met de ingenieur van Rijkswaterstaat die verantwoordelijk is voor de zeewering. Dat jargon heb ik geprobeerd te gaan verstaan, maar in het begin was het net Chinees!”

Op een dag filosofer je over de palen: ‘Hier staan de erven van de hoofden die de trots en de beproeving van het achttiende-eeuwse waterschap zijn geweest.’

“Dat werd me steeds duidelijker. Omdat ik in het buitenland ben opgegroeid, voelde ik me toen niet zo heel erg Nederlands. Maar nu heb ik het gevoel: ik heb hier wel degelijk wortels.

Ik heb hier voorouders die zich lang met die kust hebben beziggehouden, ver voor mij. Door alle verhalen ging ik beseffen: deze palen zijn een voorbeeld van wat Nederland heeft gemaakt tot wat het is. Als je hoog op het duin staat bij Domburg en je kijkt naar de kust zoals Mondriaan hem zag, dan zie je die oneindige rijen palen. Ze hebben iets van een leger. Als je dichterbij komt, zie je ook dat ze erg verschillende karakters hebben. Die palen hebben een persoonlijkheid. Ze dragen de sporen van heel veel generaties vóór ons. Ze hebben over ons gewaakt. Daarom noem ik ze ook ‘wachters aan de zee.’”

Maar je schrijft over die wachters ook: ‘We zullen onze omgeving nooit helemaal de baas zijn.’ Je hebt veel ontzag voor de zee.

“De palen staan er niet alleen omdat ze mooi zijn. Ze hebben nog steeds een functie. Nu worden ze beschermd als cultureel erfgoed, maar ze hebben al eeuwenlang bewezen dat ze bestaansrecht hebben.”

Je concludeert: ‘Wat ik leerde, heeft mijn kijk op de omgang van de mens met zijn territorium veranderd.’ Wat leerde je?

“Heilig ontzag voor de natuur, hoe sterk die is en hoe we die niet kunnen tegenhouden. Dankzij mijn wandelingen op de Walcherse stranden besef ik, hoe klein we zijn. En aan de andere kant: hoe gemakkelijk we alles kapot kunnen maken. Vooral omdat we niet beseffen dat ook simpele dingen erfgoed zijn en niet alleen cultuur, kastelen en kathedralen. Het idee dat

erfgoed in een simpele pollepel zou kunnen zitten, of in een paal, dat is iets van nu. En wat ik ook heb geleerd, is hoe heerlijk het is om buiten te zijn en te zien hoe de natuur zich ontwikkelt. Soms goed en soms wat minder.”

Je boek is ook een hartstochtelijk document over onze geschiedenis met de zee. Over trots en drama.

“Het leger fiere wachters aan de kust kan zelf slachtoffer worden en dat is in vorige eeuwen ook daadwerkelijk gebeurd. De techniek en de kennis van nu zijn wel heel sophisticated, maar de zee is ontembaar. Op Walcheren vroeg ik me af: wat heeft de mens op het idee gebracht dat hij zich tegen de zee zou kunnen beschermen?”

‘Na vier jaar en honderden foto’s, onthul je, ‘ben ik nog steeds door deze plek betoverd.’ Je schrijft enorm liefdevol over de Zeeuwse bevolking en zijn historie. Voel je je ook een beetje Zeeuwse?’

“Ja, ik voel me Walcherse in elk geval. Meer dan ik tien jaar geleden dacht.”

Heeft het fotograferen en schrijven over paalhoofden op Walcheren je veranderd?

“O ja. Het bracht een toespitsing teweeg van hoe ik waarschijnlijk al van binnen was. Ik heb van kinds af aan geleerd naar cultuur te kijken in plaats van naar mensen, de bijzondere mensen overal om ons heen. Maar ik wist dat ik daarvan hield

en op Walcheren is dat uitgekristalliseerd. Het was ongelooflijk boeiend en ontroerend om naar de verhalen te luisteren. De mensen hebben hun huis en hun hart voor mij geopend. Dat heeft een onuitwisbare indruk op me gemaakt.”

Tekst **Ally van der Pauw** Fotografie **@Pauline van Lynden**

Donkere palissaden: Paalhoofden in Zeeland door Pauline van Lynden, is uitgegeven door de Stichting Visual Legacy, www.visual-legacy.com, ISBN 978-90-811850-1-1. Pauline schreef ook een Engelstalige versie, *A resistible force: when man meets the sea*, ISBN 978-90-811850-4-2. Beide versies zijn in de boekhandel verkrijgbaar, prijs € 45,-. In het MuZeeum in Vlissingen wordt naar aanleiding van het verschijnen van het boek over de Zeeuwse paalhoofden tot eind december de tentoonstelling ‘Donkere palissaden’ gehouden, met een collectie foto’s van Pauline van Lynden.

Adres: Nieuwendijk 11, Vlissingen. Voor meer informatie: 0118 430307 of www.muzeem.nl

Wachters aan Zee. Interview in Seasons, September 2008

Sentinels of the sea

For four years, Pauline van Lynden's life was dominated by the wooden groynes on the beaches of Walcheren. She took myriad photographs of her 'sentinels by the shore' and, together with many personal and historical notes, turned them into the book *A Resistible Force, When Man Meets the Sea*. "It just happened to me."

After your exotic book about Rajasthan your Zeeland book is a real surprise. You write: 'Many people have reacted to my project on the beach with astonishment, asking: "What? A book on the breakwaters?"'

She laughs. 'There have been some frowns. After India everybody thought I could only think in pink and purple. But I also love Zeeland. In the past we spent the summers in our family home in Veere. It is in that old house that I wrote my book on Rajasthan in 2002. And that is actually how it began. One evening after a day of writing I went to the beach and saw these rows of weathered oak wood pilings, and something happened to me. It was so beautiful that I thought: tomorrow I am going to take my camera with me. Two weeks later I had taken two thousand photographs of the breakwaters! Of course I didn't dare show them to anybody for fear that they would think: you've got a screw loose. But I soon noticed that these poles intrigue many people. That year I went to Walcheren every month in order to see how the seasons would affect the place. The beach is constantly changing, it is a world in itself.'

What is it that makes the breakwaters so appealing to you?

'There is the visual fascination, a pictorial language I like of verticality and repetition. And the wonderful effect the sea has on us. It is to do with atmosphere, the beauty of weathered wood, the individual character of these tree trunks. There is so much to see when you go closer; so much is clinging to the wood. Walking between the double rows transports you to a different, sheltered, mysterious world, and I'm not the only one who experiences this. With the camera you can almost crawl inside the wood, every detail becomes visible. And as I had no idea what I was looking at, my innocent wonder gave me my best pictures. It was something that happened to me.'

You note: 'Clad in a windbreaker, with my back comfortably settled against the piles, I feel protected. This is my own microcosm for a few hours.' How long have you been under the spell of these poles?

'In fact I'm still hooked. The breakwaters would sometimes absorb me so much that I only realised the day was over when the light had almost gone. It was a perfect excuse to be there. "My work is taking me to the beach for three days!" And when I was there I often tried to make some art with what was at hand, clay, green algae. I was always carrying my drawing ink and birds' feathers for sketching, mixing watercolours with seawater. It was so lovely and simple.'

What a pity that the drawings are not in your book.

'I didn't dare to put them in. Insecurity. Perhaps later.'

You were driven around in the Water's Council's 4x4, you lay on the sand taking pictures of the bases of the pilings, you spent years sitting around on the beach by yourself. Your Zeeland beachworker friends must often have been surprised.

'Oh yes! But they much appreciated my attention for the breakwaters. Three years ago (2005, ed.) the Province of Zeeland officially declared them endangered cultural heritage and I know this had something to do with my work. I was the first who visited their office and said, "Look how beautiful this place is, this is yours!" The representative replied, "It is important that you show us because we forget to look at their beauty." I now receive letters thanking me for having made this book. I hear people say, "You have recorded something that belongs so much to this country." And because I was a voice for those who are linked to this coast, it has become the story of a people, too.'

There are 100.000 poles on the Walcheren coast. One of the islanders says to you, "These breakwaters, you know, they are us!" Is your book a plea for the conservation of this typically Dutch heritage?

'No, I have only tried to uncover every aspect of a subject that had me by the throat. I collected and noted everything that I found. A sort of short history of our country, of the sorrow and the triumph on the coast. But the book may well have sharpened the awareness that we should be proud of this centuries-old defence.'

You haven't limited yourself to pretty pictures; your notes show that as a photographer you have a thorough historical knowledge.

'I love research, I like I like to find out things. The history of these breakwaters began around 1540, when Westkapelle got its first sea dyke. De piles were put at a right angle to the sea to break the waves, to trap the sand and to keep the shore from washing away. I needed to understand not only the history but also the emotion so I didn't only speak with the locals but also with the engineer responsible for our sea defences. I-tried to master the language but at first it was like Chinese to me.'

One day you philosophise about the pilings as 'the heirs to those breakwaters which were responsible for the fame and eventually the torment of the eighteenth-century Water Board.'

'That became more and more clear to me. As I was raised abroad I didn't feel very Dutch. But now I know that my roots are truly here. My ancestors have been involved with this coast for a long time. All the stories showed me that these breakwaters are an example of what made the Netherlands what they are today. Standing on the high dune near Domburg you see these endless rows in the same way that Mondrian did. The poles are like an army. A closer look shows their very diverse characters. They really have personalities. They show the marks of many generations. They have watched over us. That is why I call them sentinels of the sea.'

But you also write, 'As long as nature remains unpredictable, we will have to accept that we can never be entirely in control.' The sea inspires a deep awe in you.

'These breakwaters are not only there for their beauty. They still have a direct effect. They may now be protected as cultural heritage but they have showed over centuries that they have a reason to be there.'

You conclude, 'What I learned changed my perspective on the story of man within his surroundings.' What exactly have you learned?

'A holy respect for nature, how strong it is and how we cannot resist it. My wanderings on the Walcheren beaches have shown me how small we are. And at the same time: how easily we destroy everything. Especially because we do not realise that simple things also represent our

heritage – it is not only culture, castles and cathedrals. The idea that heritage could also exist in a simple wooden spoon, or a pole, that's new. And what I've also learned is how wonderful it is to be outside and to watch nature develop. Sometimes for the good, sometimes less so.

Your book is a passionate document of our history with the sea. About pride and drama.

'The army of proud sentinels on the shore can itself become a victim and that has really happened in past centuries. Technology and science have become quite sophisticated but the sea remains impossible to tame. In Walcheren I've asked myself what made mankind think it could defend itself against the sea?'

After four years and hundreds of photos you reveal that you're still 'enchanted by this place.' You very lovingly write about the Zeeland people and their history. Do you feel like one of them now?

'Yes, well, I feel like I'm from Walcheren. Much more than I did ten years ago.'

Has writing about the breakwaters and taking pictures changed you?

'Oh yes! It sharpened my perception of who I probably already was inside. I have learned since childhood to look at "culture" instead of people, the wonderful people all around us. But I knew I loved them and that feeling crystallised on Walcheren. It has been fascinating and extremely touching to listen to their stories. People have opened their houses and their hearts to me. That has made an indelible impression.'